

N:o 64.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående anslag för restaurering af Husaby församlings kyrka; gifven Stockholms slott den 6 mars 1899.

Med åberopande af bilagda protokoll öfver ecklesiastikärenden för denna dag vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att såsom bidrag till restaurering af Husaby församlings kyrka i enlighet med fastställt ritningsförslag på extra stat för år 1900 bevilja ett belopp af 25,000 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts,
Min Allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF.

Nils Claëson.

Utdrag af protokollet öfver ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kongl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 6 mars 1899.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern *Boström*,
 Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve *Douglas*,
 Statsråden: herr friherre *Åkerhielm*,
                   Wikblad,
                   friherre *Rappe*
                   Annerstedt,
                   von Krusenstjerna,
                   grefve *Wachtmeister*,
                   Claëson,
                   Dyrssen.

2:o.

Statsrådet *Claëson* anförde vidare:

Sedan fråga blifvit väckt om restaurering af Husaby församlings åldriga och i flera hänseenden minnesvärda kyrka och församlingen anhållit om restaureringens utförande enligt i orten upprättade ritningar för en beräknad kostnad af 26,600 kronor, anbefalde Kongl Maj:t, efter att hafva hört öfverintendentsembetet, vitterhets-, historie- och antiqvitetsakademien att afgifva utlåtande i ärendet. Med anledning häraf uppdrog akademien åt amanuensen i akademien *E. Eckhoff* att besigtiga kyrkan. Efter det *Eckhoff* till akademien afgifvit en omfattande promemoria i frågan samt akademien hos öfverintendentsembetet hemställt, att embetet måtte meddela akademien sitt utlåtande rörande de i omförmälda promemoria framställda anmärkningar, har embetet, efter tagen kännedom om och bepröfvande af hvad sålunda från *Eckhoffs* sida blifvit af antiqvarisk och konsthistorisk hänsyn hem-

stält, deri instämt. Akademien anmälde härefter, att den jemväl instämde i de uti Eckhoffs promemoria gjorda uttalanden, hvarjemte akademien dels i anslutning till i samma promemoria gjord framställning anhöll om nådigt bemyndigande att under restaureringsarbetets fortgång gifva detaljerade föreskrifter angående bevarande för framtiden af befintliga spår å tornet efter forntida försvarsanordningar, dels ock hemstälde om meddelande af nådig föreskrift, att under restaureringsarbetets fortgång kyrkans samtliga inventarier skulle tillvaratagas och för framtiden bevaras samt att under arbetet möjligen anträffade lemningar af eller anordningar från en äldre kyrka samt i öfrigt fornlemningar af hvad slag de vore skulle iakttagas, bevaras och för akademien anmälas. Sedan härefter öfverintendentsembetet, på grund af förnyad nådig remiss, medelst tilläggsblad å de ursprungliga ritningarna låtit vidtaga förändringar i desamma samt under tillkännagifvande, att de å församlingens ritningar föreslagna förändringar icke i nämnvärd grad ökade den för restaureringsarbetet beräknade arbetskostnad och under framhållande af den synnerliga önskvärdheten deraf, att såväl den södra som särskildt den vestra ingångsporten bibehölles vid sin nuvarande storlek, de sålunda omarbetade ritningarna till Kongl. Maj:ts nådiga pröfning och stadfästelse i underdånighet öfverlemnad under hemställan tillika, att vid meddelandet af den nådiga stadfästelsen församlingen måtte förständigas ställa sig till efter rättelse de utaf Eckhoff framställda, af akademien såväl som af öfverintendentsembetet biträdda anmärkningar jemväl i de fall, då desamma icke kunnat å de underställda ritningarna utmärkas, fann Kongl. Maj:t den 21 oktober 1898 godt gilla såväl de af öfverintendentsembetet omarbetade ritningarna till kyrkans restaurerande som ock genom församlingens försorg upprättade ritningar till vissa inredningsdelar i kyrkan, med föreskrift tillika, dels att församlingen skulle vid restaureringsarbetets utförande ställa sig till efter rättelse de af amanuensen Eckhoff i hans omförmälda promemoria framställda anmärkningar jemväl i de afseenden, hvori desamma icke kunnat å de underställda ritningarna utmärkas, dels ock, att under arbetets fortgång kyrkans samtliga inventarier skulle tillvaratagas och för framtiden bevaras samt att under arbetet möjligen anträffade lemningar af eller anordningar från en äldre kyrka samt i öfrigt fornlemningar, af hvad slag de vore, skulle noga iakttagas, bevaras och för akademien anmälas; hvarjemte Kongl. Maj:t bemyndigade akademien att under arbetets fortgång gifva detaljerade föreskrifter angående bevarande för framtiden af befintliga spår å tornet efter forntida försvarsanordningar.

För utförande af berörda restaureringsarbete har nu församlingen å kyrkostämman den 2 nästlidne februari beslutit anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes aflåta nådig proposition till Riksdagen om beviljande detta år af ett anslag å 25,000 kronor till understöd vid ifrågavarande arbete.

Såsom stöd för denna ansökning anföres af församlingen följande:

Det vore en af alla känd och erkänd sak, att, sedan Olof Skötkonung, Sveriges förste kristne konung, blifvit döpt i S:t Sigfrids källa i Husaby, derifrån utbredde sig kristen tro och kunskap icke blott öfver Vestgöta-bygden, utan äfven så småningom öfver allt Sveriges land. Den troligen på Olof Skötkonungs befallning uppförda Husaby kyrka kom till följd af och efter nu antydda betydelsefulla tilldragelse att i viss mening blifva, så att säga, en moderkyrka ej allenast för Vestergötland, utan för hela Sveriges land och folk. Derigenom hade nämnda kyrka kommit att intaga en så framstående och enastående ställning bland kyrkor inom hela Sveriges rike, att näppeligen någon annan med henne kunde jämföras i anseende till hennes historiska betydelse och antagligen ej heller till hennes ålder. Visserligen kunde hon, såsom man också hölle före, anses såsom Sveriges äldsta kristna kyrka, en åsigt, som torde befinnas sanningsenlig synnerligast i fråga om tornbyggnaden, kyrkans jämförelsevis äldsta del, hvilken inför fornforskaren på ett vördnadsbjudande sätt vittnade om en måhända snart 900-årig tillvaro. Denna kyrka hade också fordom varit Sveriges äldsta domkyrka under den tid, då Husaby utgjorde medelpunkten för det ovedersägligen äldsta af Sveriges biskopsstift, och denna sin egenskap af stifts-kyrka bibehöll den under en tidsrymd af långt öfver 100 år eller till dess den i en senare tid uppförda Skara kyrka efterträdde henne såsom sådan. — Under tidernas lopp hade denna Husaby åldriga kyrka så småningom blifvit allt mera bristfällig och tarfvade en genomgående reparation eller restaurering i dess helhet. Då de tillfälliga reparationer, som tid efter annan vidtagits med henne, långt ifrån att kunna fullt upprätta henne, tvärt om ofta bortblandat hennes ursprungliga stil och vanstält henne, så hade Husaby församling för några år sedan börjat allvarligt tänka på en sådan mera fullständig restaurering af dess kyrka och dervid äfven fattat beslut om sammanskott för detta ändamål. Vid den undersökning, som af amanuensen Eckhoff verkställdes, hade visat sig, att många spår funnes, som vittnade om forntida försvarsanordningar, och föreskrifter hade jemväl lemnats derom, att dessa skulle vid en blifvande restaurering utmärkas och för framtiden bevaras. Sådana gamla minnesmärken vore af en stor kulturhistorisk betydelse, hvarför församlingen med afseende på dem samt kyrkans återställande

i öfrigt gjorde sig förhoppning om att svenska staten skulle låta vara sig angeläget att framdraga och för framtiden bevara dessa minnesmärken, äfvensom att Riksdagen för detta ändamål skulle bevilja därför erforderliga medel. Församlingen erkände villigt, att henne tillkomme att på vederbörligt sätt underhålla sin kyrka såsom gudstjenstlokal, men ansåge deremot, att församlingen ej kunde vara förpligtad, liksom hon ej heller af sig sjelf mäktade, att fullgöra hvad pietet mot våra gamla minnen fördrade eller, med andra ord, återställa denna kyrka såsom ett historiskt minnesmärke genom utförande af en så genomgripande restaurering, som nu vore i fråga.

Vidare åberopar församlingen, att dess kyrka under flera år tillbaka ej haft och ej heller nu hade några tillgångar, utan tvärt om en mindre skuld; att församlingen vore betungad ej allenast af en lånesumma af omkring 10,000 kronor, utan äfven af dryga årliga utgifter för fattigvårdens behof; samt att församlingen vore fullt öfvertygad derom, att efter de förhöjda pris, som efter det kostnadsförslaget rörande kyrkans restaurering, slutande å 26,600 kronor, uppgjordes, inträdt i fråga om åtskilliga byggnadsmaterialier, såsom trä och jern m. fl., äfvensom med fästadt afseende å de förhöjda arbetslöner, som nu betingades, restaureringskostnaden komme att gå upp till minst 35,000 kronor, en öfvertygelse, som församlingen grundade på ett af byggmästaren L. E. Peterson i Vadstena innevarande år gjordt tillägg till förenämnda kostnadsförslag.

Församlingen har vid den underdåniga ansökningen fogat handlingar, utvisande, att, till följd af ett år 1895 å kyrkostämma fattadt beslut, från och med 1896 sammanskott göras inom församlingen för beredande af medel för den blifvande restaureringen, hvilka sammanskott dock hittills uppgå till endast något öfver 600 kronor; att eljest för närvarande vore att påräkna allenast det, som kunde tillflyta församlingen genom en densamma beviljad kollekt; att församlingens folkmängd vid nästlidet års slut utgjorde allenast 967 personer, samt att socknens fyrktal för samma år uppgick för alla beskattningsföremål till hopta till 6,064 fyrk.

Samtliga de myndigheter, hvilka i ärendet yttrat sig, nemligen domkapitlet i Skara, Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Skaraborgs län, vitterhets-, historie- och antiqvitetsakademien samt öfverintendentsembetet, hafva tillstyrkt bifall till församlingens förevarande framställning.

Härvid anför akademien, att, om än Husaby kyrka icke vore af så hög ålder, som det antoges i de ansökningen bifogade handlingarna, den dock vore ett af de intressantaste verk af den romanska konsten, som vårt land egde, och att det därför vore af synnerlig vigt, att denna kyrka

bevarades för framtiden på sådant sätt, att de olika delarnes ursprungliga karakter icke ändrades; samt att härför ock vore sörjdt genom de stadfästade ritningarna och de bestämmelser, som Kongl. Maj:t gifvit i det nådiga brefvet af den 21 oktober 1898. Slutligen yttrar akademien såsom sin åsigt, att det vore för hela landet vida mera än för Husaby församling af vigt, att detta storslagna minnesmärke af medeltidens konst blefve bevaradt.

Öfverintendentsembetet tillkännagifver, uti särskildt infordradt yttrande af den 28 sistlidne februari, att, med afseende fästadt å nu gällande särdeles höga pris å såväl byggnadsmaterialier som arbetsbiträden, den af byggmästaren Peterson antagna förhöjning i den ursprungligen beräknade och af embetet på sin tid utan anmärkning lemnade arbetskostnaden icke kunde anses för stor.

Till följd af församlingens ringa folkmängd lärer församlingen icke kunna ensam bekosta Husaby kyrkas restaurering. Med hänsyn till hvad vitterhets-, historie- och antiqvitetsakademien anfört om kyrkan torde därför statsverket böra träda emellan för att kyrkan må blifva bevarad och försatt i godt skick samt såmedelst för framtiden bära vittne om den nu lefvande generationens intresse för våra minnesmärkens skyddande mot undergång.

Jag hemställer alltså underdånigst, det Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att såsom bidrag till restaurering af Husaby kyrka i enlighet med det fastställda ritningsförslaget på extra stat för år 1900 bevilja ett belopp af 25,000 kronor.

Till denna, af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställen behagade Hans Kongl. Höghet Kronprinsen-Regenten lemna bifall samt förordna, att nådig proposition i ämnet skulle till Riksdagen aflätas af den lydelse, bilaga — till detta protokoll utvisar.

Ex protocollo

J. Salander.